

Hrdlička, Milan

Stručné dějiny uměleckého překladu na Slovensku, sv. 4

Opera Slavica. 1999, vol. 9, iss. 4, pp. 64-65

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117198>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Kromě uplatňování zřetele sémantické diferenciacie uplatňují autoři ve svém slovníku výrazně také stylistickou gradaci při vnitřním uspořádání frazeologické množiny. Jedná se vlastně také o nový pokus autorského tria, protože podobný přístup zatím nebyl v obdobných a souměřitelných pracích aplikován, ale dosud ani nebyl teoreticky řešen. Mokijenkův tým nese svou kůži na trh, věda si možností atakování za možný subjektivní přístup, i proto, že je správně přesvědčen o významu hledisek sémantické a stylistické příslušnosti jednotlivých frazeologizmů uvnitř frazeologických hnízd.

Nepochybujeme o tom, že slovník bude brzy rusisty i slavisty rozebrán. Pro jeho další vydání bychom však doporučovali obohatit publikaci ještě i rejstříkem neutrálních lemmat. Mohla by pak odpadnout zbytečná a nic neříkající odkazová hesla, viz např.:

МОКРЫЙ (с. 127) – см. НАМОКАТЬ, ПРОМОКНУТЬ

НАМОКАТЬ/НАМОКНУТЬ см. МОКРЫЙ

ПРОМОКАТЬ/ПРОМОКНУТЬ см. МОКРЫЙ.

Přínos nového frazeologického slovníku spatřuji tedy především:

- v jeho celkové orientaci na lexikální rovinu,
- v jeho pramenné základně mluveného jazyka.
- v pokusu o vnitřní hierarchizaci jednotlivých frazeologických hnízd,
- v sémantické a stylistické klasifikaci frazeologizmů,
- v gradaci frazeologizmů podle jejich sémantického a stylistického ohodnocení.

Svatopluk Pastyřík

Stručné dějiny uměleckého překladu na Slovensku, sv. 4

Ruská literatura ve slovenské kultuře v letech 1836–1996. Bratislava 1998, 226 s. Sborník věnovaný 12. mezinárodnímu kongresu slavistů v Krakově obsahuje šest statí pěti autorů (Kusá, Lesňáková, Maliti, Pašteková, Tesařová), soupis bibliografie, résumé statí v anglickém a ruském jazyce a registr.

V úvodní stati – **Lesňáková, S.:** *Na počátku bylo slovo (1836–1918)* – vychází autorka z toho, že při výzkumu překládání uměleckých děl do jiných literatur je třeba rozlišovat několik rovin. První rovinou jsou náhodné, příležitostné a zpravidla ojedinělé překlady. Druhá rovina překladatelské činnosti předpokládá záměrné a cílevědomé seznámení se s jinými literaturami, resp. s jednou z nich, a na tomto základě i určitý subjektivně motivovaný výběr díla na překlad. Nejvyšší, třetí rovinou je uvědomělý a systematický přístup k výběru děl na základě hlubšího poznání jejich kontextu v původní literatuře a na základě jejich umělecké hodnoty. Celé zkoumané období (1836–1918) pak autorka člení na čtyři menší časové úseky, související s některými významnými společensko-politickými událostmi, které se odrazily i v kulturním a literárním životě. **M. Kusá:** *Hloubka a šířka záběru (1918–1939)* připomíná souřadnice tří systémů, v nichž a prostřednictvím nichž funguje každá literatura: systém národně politický, sociokulturní a literární. V analyzovaném období ukazuje, jak se v různém úseku a

prostoru tyto tři systémy na „modelování“ překladové literatury podílely. **J. Tesařová:** *Emancipace slovenského překladu z ruské literatury (1939–1945)* dokládá, jak se v období Slovenské republiky formovala věda o překladu v profesionální rovině. Vidí to jako součást široce koncipovaného programu slovenské kultury, v němž šlo o úzké propojení mezi vědeckou, uměleckou a kulturní tvorbou a sociálně-politickým rozvojem země. Slovenská překladatelská tvorba se v daném období dynamizovala a formuloval se také směr její činnosti: zdůrazňovala se potřeba profesionalizace překladatelské práce. Na Slovensku se zřetelně projevila tendence vybudovat profesionální překladatelské zázemí, rozšířit záběr překládaných literatur a položit pevné základy kritické reflexe slovenské překladové literatury. **S. Pašteková:** *Transformace obrazu ruské literatury (1945–1970)* analyzuje složité období, kdy fungování překladů ruské umělecké literatury ve slovenském kulturním prostředí silně ovlivňoval národně politický a sociokulturní faktor. Výběr překladové literatury byl na jedné straně determinován estetickými faktory, požadavkem umělecké kvality, na druhé straně kritérii ideologickými, požadavky společenské potřeby a objednávký. Přičemž v první fázi (1946–1963) převládala kritéria „ideologická“, ve druhé orientace na estetickou stránku překladové tvorby. **E. Maliti:** *Zrcadlení v prostoru – sovětský mnoholiterární fenomén (1971–1990)* charakterizuje překlad v období tzv. normalizace jako překlad normalizovaný a současně normalizující. Překlady z ruské a sovětské literatury převažovaly, byly prosazovány a upřednostňovány i oficiálními místy. Autorka rozděluje toto období na dva hlavní časové úseky: jsou to léta 1971–1978, kdy se v překladu završuje normalizace, a pak přibližně druhá polovina 70. let až do roku 1990. Za klíčové považuje období první, jemuž věnuje podstatnou část své studie. **M. Kusá:** *Situace znovu nepřirozená (1990–1996)* uvádí svoji úvahu výmluvnou statistikou, která ukazuje prudký pokles překladů ruské literatury na Slovensku v letech 1990–1996. Zabývá se příčinami tohoto stavu a dochází k závěru, že při posuzování recepční situace na Slovensku po roce 1989 je potřeba uvádět především dva následující základní faktory: změnily se (i institucionálně) 1. priority ve vztahu ke kontextům vydávaných překladů, 2. jednotlivé systémy (národně politický, sociokulturní, literární), v jejichž rámci překlad funguje. Při konstituování nové recepční situace ruské (a nejenom ruské) literatury ve slovenském kulturním prostředí spolupůsobí tyto faktory i nadále.

Autoři prokázali hlubokou znalost jednotlivých zkoumaných období, jejich závěry jsou podloženy konkrétním materiálem a jsou maximálně objektivní. Sborník je cenným přínosem nejen pro dějiny překladu na Slovensku, ale svým širokým společensko-kulturním záběrem je obrazem i kulturně-literárního života na Slovensku za posledních více než sto padesát let. Je také ukázkou toho, jak má být překladová literatura posuzována v těch nejširších společensko-historických souvislostech, jaký je její vztah k domácí literatuře a ke kultuře vůbec.

Milan Hrdlička